

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут права
Кафедра конституційного права та галузевих дисциплін

07-02-87М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни
«ТРУДОВЕ ПРАВО УКРАЇНИ»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського)
та другого (магістерського) рівнів
усіх освітньо-професійних програм
спеціальностей НУВГП
денної та заочної форми навчання

Схвалено
науково-методичною радою
НУВГП
Протокол № 2 від 24.03.2021 р.

Рівне – 2021

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Трудове право України» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів усіх освітньо-професійних програм спеціальностей НУВГП денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Міщук І. В. – Рівне : НУВГП, 2020. – 28 с.

Укладач: Міщук І. В., кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри конституційного права та галузевих дисциплін.

Відповідальний за випуск: Міщук І. В., завідувач кафедри конституційного права та галузевих дисциплін.

Вчений секретар
науково-методичної ради

Костюкова Т. А.

Рекомендовано на засіданні кафедри конституційного права та галузевих дисциплін, протокол № 8 від 28.01.2021 року.

Рекомендовано науко-методичною радою з якості ННП, протокол № 5 від 10.12.2020 р.

Зміст

Передмова.....	3
1. Опис навчальної дисципліни та її структура.....	3
1.1. Опис навчальної дисципліни.....	3
1.2. Тематика практичних занять.....	5
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики.....	5
1.4. Критерії та шкала оцінювання.....	6
2. Плани практичних занять.....	7
3. Самостійна робота студентів.....	24
4. Рекомендована література.....	25

© Міщук І. В., 2021

© НУВГП, 2021

Передмова

Шановні студенти!

Освітня компонента “Трудове право України” є вибірковою і сприяє формуванню індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти. Згідно Основного закону України кожна особа має право на працю, вільний вибір місця роботи та гідну оплату праці. У зв’язку із вищезазначеним обрання та вивчення освітньої компоненти “Трудове право України” допоможе здобувачу освіти опанувати тими компетентностями, які допоможуть реалізувати зазначені права в Конституції та допоможуть пристосуватися до умов сьогодення.

Пропоновані методичні вказівки допоможуть вам зорієнтуватись при підготовці до практичних занять, організувати самостійну роботу.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

1.1. Опис освітньої компоненти

Мета освітньої компоненти «Трудове право України» полягає у формуванні системи знань з правового регулювання трудових відносин в Україні, вирішення індивідуальних та колективних трудових спорів, сприяти ефективному управлінні охороною праці та поліпшенню умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду.

Завдання освітньої компоненти полягає у вивченні системи чинного трудового законодавства, правових проблем, що виникають при вирішенні трудових спорів, визначенні правового статусу суб’єктів трудового права, вивченні підстав та умов виникнення, зміни та припинення трудових відносин, порядку укладання трудових договорів, правового регулювання робочого часу та часу відпочинку,

ознайомленні із специфічними способами захисту трудових прав.

У результаті вивчення освітньої компоненти здобувач освіти повинен:

знати:

- джерела трудового права;
- зміст міжнародно-правових актів, прийнятих МОП та ратифікованих Україною;
- практичну реалізацію норм трудового права та узагальнення судової практики;
- визначення основних категорій та понять;
- зміст та особливості різних видів трудових договорів;
- гарантії при укладенні трудових договорів з окремими категоріями працівників;
- підстави та порядок припинення трудових договорів;
- регулювання робочого часу та часу відпочинку;
- значення трудової дисципліни, охорони праці, її організації на підприємствах, в установах та організаціях;
- особливості охорони праці певних категорій працівників.

вміти:

- застосовувати чинне трудове законодавство;
- укладати і змінювати трудові договори, а також припиняти їх дію;
- складати проекти колективних договорів;
- вирішувати колективні та індивідуальні трудові спори;
- складати висновки і подавати пропозиції щодо накладення матеріальної та дисциплінарної відповідальності;
- взаємодіяти з державними органами, що здійснюють нагляд за дотриманням законодавства про працю.

1.2. Тематика практичних занять

№	Назва теми	К-сть годин
Модуль 1		
1.	Поняття, предмет, методи, принципи та система трудового права	1
2	Трудові правовідносини	1
3	Правове забезпечення зайнятості та працевлаштування громадян	2
4	Характеристика колективного договору	2
5	Характеристика трудового договору	2
Модуль 2		
6	Робочий час і час відпочинку	2
7	Оплата праці	2
8	Охорона праці	2
9	Індивідуальні і колективні трудові спори	2
	Всього	14

1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань здобувачів освіти з освітньої компоненти проводиться у формах:

- оцінювання роботи здобувачів освіти на лекціях;
- усного опитування на практичних заняттях;
- оцінки розв'язання ситуаційних завдань та участі у обговоренні проблемних питань;
- виконання поточних контрольних робіт за темами змістових модулів.

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного контролю з освітньої компоненти «Трудове право України» є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених силабусом освітньої компоненти;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом освітньої компоненти, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставленні питання (чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних занять;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 60 балів.

Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань;
- розв'язання ситуативних завдань;
- написання есе та тез.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження здобувача освіти не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру ;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Національна шкала оцінювання

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100 балів	Зараховано
82-89 балів	
74-81 балів	
64-73 балів	
60-63 балів	
35-59 балів	Незараховано з можливістю повторного складання
1-34 балів	Незараховано з обов'язковим повторним вивченням курсу

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ І

Змістовний модуль 1

Тема 1. Поняття, предмет, методи, принципи та система трудового

План заняття

1. Поняття, предмет та система система трудового права.
2. Методи та принципи трудового права
3. Конституція України – основне джерело трудового права.
4. Кодекс законів про працю України та інші закони.
5. Підзаконні акти – джерела трудового права.
6. Джерела міжнародно-правового регулювання праці.

Контрольні питання:

1. Охарактеризуйте трудове право як галузь права, її роль та значення в системі Українського законодавства.
2. У чому виявляється єдність і диференціація трудового законодавства?
3. Які повноваження центральних органів виконавчої влади в галузі регулювання трудових відносин?
4. Як діють нормативно-правові акти про працю у часі, просторі і за категоріями працівників?
5. У яких нормативних актах закріплено принципи трудового права?
6. У яких статтях Конституції України закріплено принципи правового регулювання праці?

Практичні завдання:

Задача 1

Фірма «Орізон» уклала договір з будівельним кооперативом «Фасад» на будівництво складських приміщень. У складі будівельної бригади, крім членів кооперативу, працювали Марчук і Петренко, з якими кооператив «Фасад» уклав трудовий договір на період будівництва складських приміщень.

Які відносини є предметом трудового права?

1. Що виникають між фірмою «Орізон» і кооперативом «Фасад»?;
2. Між членами будівельної бригади і фірмою «Орізон»?
3. Між кооперативом «Фасад» і його членами?
4. Між кооперативом «Фасад» і найманими працівниками Марчуком та Петренком?

Задача 2

Член колективного сільськогосподарського підприємства Олексієнко, який в період жнив працював по 10-12 годин на добу, став вимагати додаткової оплати праці за роботу в надурочний час та за роботу в святкові і неробочі дні, посиляючись на відповідні норми законодавства про працю

Чи правомірні його вимоги? Чи в даному випадку трудові відносини є предметом трудового права?

Задача 3

ТОВ «Крокус» уклало з художником Гордійчуком трудову угоду терміном на шість місяців. Згідно цієї угоди Гордійчук зобов'язався оформити вітрину магазину відповідно до наданих ескізів, за що ТОВ «Крокус» зобов'язалось виплатити йому винагороду в сумі 6000 грн., виплачуючи її частинами щомісячно по 1000 грн. По закінченню роботи та остаточному розрахунку Гордійчук зажадав, щоб крім обумовленої суми йому виплатили компенсацію за невикористану відпустку і надали оформлену належним чином трудову книжку.

Чи правомірні вимоги Гордійчука? Чи його відносини з ТОВ «Крокус» є предметом трудового права?

Література [основна: 1; 2; допоміжна: 2; 3; 4; 5; 10; 19; 20]

Тема 2. Трудові правовідносини

План заняття

1. Поняття та класифікація суб'єктів трудового права
2. Працівник як суб'єкт трудового права
3. Правовий статус роботодавця як суб'єкта трудового права
4. Професійні спілки як суб'єкт трудового права
5. Статус трудового колективу у трудовому праві
6. Державні органи як суб'єкти трудового права
7. Структура трудових правовідносин.
8. Правоздатність і дієздатність в трудовому праві.

Контрольні питання:

1. Охарактеризуйте суб'єкти трудового права, наведіть їх класифікацію.

2. Права та обов'язки працівника.
3. Права та обов'язки роботодавця.
4. Охарактеризуйте роль та значення професійних спілок.
5. Охарактеризуйте структурні елементи трудових правовідносин.
6. Правоздатність та дієздатність в трудовому праві.

Практичні завдання:

Підготувати тези на тему:

1. Роль та значення профспілок.
2. Права та обов'язки працівника.
3. Права та обов'язки роботодавця.

Література [основна: 1; 2; 8; допоміжна: 2; 3; 4; 5; 9; 12; 14]

Тема 3. Правове забезпечення зайнятості та працевлаштування громадян

План заняття

1. Державні гарантії у сфері зайнятості населення.
2. Поняття “безробітний”, “Підходяща робота”.
3. Особливості працевлаштування молоді, іноземців, інвалідів, жінок, які мають дітей до 3 років або дитину інваліда.
4. Законодавство, яке регулює питання безробіття.
5. Державна служба зайнятості та роль держави і процесі регулювання працевлаштування.

Контрольні питання

1. Для яких категорій громадян встановлено особливі гарантії при втраті роботи?
2. Які права та обов'язки встановлено для підприємств, установ та організацій у сфері зайнятості?

3. Які особи можуть бути визнані безробітними і які особи не можуть бути визнані безробітними?
4. Назвіть основні принципи працевлаштування.
5. Назвіть систему органів з працевлаштування.
6. Які види допомог, гарантій і компенсацій надаються безробітним?

Практичні завдання:

Підготувати тези на тему:

1. Роль та значення служби зайнятості в Україні.
2. Державні гарантії в сфері зайнятості.
3. Особливості працевлаштування молоді.
4. Особливості працевлаштування інвалідів

Література [основна: 1; 2; 8; допоміжна: 2; 3; 4; 5; 9; 12; 14].

Тема 4: Характеристика колективного договору

План заняття

1. Поняття колективного договору.
2. Етапи укладання колективного договору.
3. Зміст колективного договору.
4. Контроль виконання колективного договору.
5. Законодавство, яке регулює питання укладання колективних договорів.

Контрольні питання:

1. Охарактеризуйте значення та роль колективних трудових договорів.
2. Охарактеризуйте етапи укладання колективного договору.
3. Охарактеризуйте Закон України “Про колективні договори”.
4. Контроль за виконанням колективних договорів.

5. Внесення змін до колективних договорів.

Практичні завдання:

1. Скласти проект колективного договору.

Література: [основна **1,2.8**; допоміжна: 2; 3; 4; 5;9;12;14]

Тема 5. Характеристика трудового договору

План заняття

1. Поняття трудового договору (контракту), його сторони.
2. Стадії укладання трудового договору.
3. Зміст і форма трудового договору (контракту).
4. Необхідні (основні) та факультативні умови трудового договору.
5. Недійсність умов трудового договору. Правові наслідки.
6. Види трудових договорів:
7. Зміна умов трудового договору.
8. Трудовий договір та цивільна правова угода: відмінності
9. Підстави розірвання трудових договорів.

Контрольні питання:

1. Поняття і значення трудового договору.
2. Сторони трудового договору.
3. Зміст і форма трудового договору.
4. Порядок укладення трудового договору.
5. Види трудових договорів. Особливості окремих видів трудових договорів.
6. Недійсність трудових договорів.
7. Відмінність трудового договору від цивільних угод.
Підстави і порядок припинення та розірвання трудового договору.
8. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника;
9. Підстави розірвання трудового договору з ініціативи власника (роботодавця);

10. Додаткові підстави розірвання трудового договору з ініціативи власника (роботодавця) з окремими категоріями працівників за певних умов;
11. Обмеження звільнення з ініціативи власника (роботодавця) деяких категорій працівників;
12. Відсторонення від роботи;
13. Вихідна допомога. Розмір та випадки її виплати;
14. Порядок оформлення звільнення і проведення розрахунку. Правові наслідки незаконного звільнення та відсторонення від роботи (посади).

Практичні завдання:

1. Розв'язати ситуаційні задачі:

Задача 1

Денисенко був прийнятий на роботу в конструкторське бюро інженером-конструктором з випробувальним строком на один місяць. За два дні до закінчення цього строку його попередили у відділі кадрів, що випробувальний строк йому продовжили ще на місяць, а через тиждень він був звільнений, як такий, що не витримав випробування. Денисенко звернувся з позовом до суду про поновлення на роботі.

Яке рішення має винести суд?

Задача 2

Іванова було прийнято в автогосподарство водієм і за ним була закріплена легкова автомашина. Але згодом наказом по автогосподарству Іванова було переведено для роботи на автобусі. При цьому режим роботи та заробітна плата залишились без зміни. Та Іванов відмовився працювати на автобусі, за що був притягнутий до дисциплінарної відповідальності, після чого він звернувся до комісії по трудовим спорам.

Яке рішення повинна винести КТС?

Задача 3

Директором ТОВ «Орізон» Власенком було відмовлено в прийнятті на роботу на посаду касира громадянці Шовковій,

оскільки її сестра на цьому ж підприємстві працює головним бухгалтером.

Чи правомірні дії директора ТОВ «Орізон»?

Задача 4

Слюсар пивзаводу Майстренко вчинив дрібне розкрадання 3-х пляшок пива і був затриманий працівником охорони. На підставі пояснення Майстренка та доповідної записки начальника охорони директор заводу видав наказ про звільнення Майстренка за п. 8 ст. 40 КЗпП України без звернення до профспілкового комітету за згодою на звільнення.

Чи правильно звільнений Майстренко?

Задача 5

Магазин «Продтовари» перейшов у приватну власність. Новим власником магазину було звільнено трьох працівників, які на його думку неналежним чином обслуговували покупців, і на їх місце було прийнято інших продавців.

Чи правомірні дії нового власника магазину?

2. Скласти проект трудового договору.

3. Обґрунтувати різницю між трудовим договором і цивільно-правовою угодою.

Література [основна: 1; 2; допоміжна: 1; 2; 3; 4; 8; 11]

Змістовний модуль 2.

Тема 6. Правове регулювання робочого часу і часу відпочинку

План заняття

1. Поняття робочого часу.
2. Тривалість і види робочого часу (тижня).
3. Режим робочого часу, порядок його встановлення та облік.

4. Тривалість роботи напередодні святкових, вихідних і неробочих днів. Тривалість роботи у нічний час.
5. Правове регулювання відряджень та надурочних робіт. Чергування.
6. Поняття відпочинку та його види.
7. Перерви протягом робочого дня і між робочими днями. Щотижневий відпочинок.
8. Відпустка та її види.

Контрольні питання:

1. Що таке робочий час? Наведіть його класифікацію.
2. Відмінність між нормальним, скороченим та неповним робочим часом. Відмінність між неповним робочим часом і сумісництвом.
3. Чим надурочна робота відрізняється від ненормованого робочого дня?
4. Чому роботодавець, як правило, запроваджує підсумований облік робочого часу?
5. Що включають режим і облік робочого часу?
6. У чому полягає правова відмінність скороченого та неповного робочого часу?
7. Поняття, умови та порядок уведення надурочних робіт.
8. Як здійснюється регулювання відпусток у конвенціях МОП та європейських нормативних актах?
9. Розкрийте сутність відпусток без збереження заробітної плати та практику їх застосування в Україні.
10. Тривалість щорічної відпустки при неповному робочому часі.
11. Поняття та види часу відпочинку.
12. Що включає право на відпустку та право використання відпустки?
13. Які існують види додаткових відпусток? Порядок їх надання.

Практичні завдання:

Задача 1

Сімнадцятирічний учень ПТУ Петренко протягом року у вільний від навчання час працював кур'єром у фірмі «Світанок»

Якої тривалості має бути його робочий час?

Задача 2

Колективним договором на заводі «Харчпромаш» встановлений 36-годинний робочий тиждень.

На заводі «Хімволокно» працівникам фарбувального цеху, де шкідливі умови праці, встановлено 36-годинний робочий тиждень.

На заводі «Електрон» за угодою між директором і групою працівників, останнім встановлено 36-годинний робочий тиждень.

Які види робочого часу встановлені на цих підприємствах?

Задача 3

Наказом директора шинного комбінату за узгодженням з профспілковим комітетом з метою виконання планових завдань були залучені до надурочних робіт працівники гумового цеху.

Чи правомірне таке залучення до надурочних робіт? Яка тривалість надурочних робіт допускається законодавством? Яка категорія працівників не може залучатися до надурочних робіт?

Задача 4

Головний бухгалтер заводу «Аргон» Любченко з метою своєчасного складання та здачі річного звіту протягом тижня залишалась працювати після закінчення робочого дня на підприємстві.

Чи буде ця робота вважатися надурочною.

Задача 5

Робітниця шовкопрядильного комбінату Машковській, яка працювала на комбінаті 5 місяців, була надана відпустка у зв'язку з вагітністю і пологами, після закінчення якої Машковська подала заяву про надання їй щорічної відпустки.

Але їй було відмовлено з посиланням на те, що фактично вона пропрацювала на підприємстві менше шести місяців. Яким чином має бути вирішене це питання?

Задача 6

Матвієнко був прийнятий на роботу слюсарем-сантехніком з оплатою праці в розмірі 0,5 тарифної ставки. Відповідно, тривалість його робочого часу складала 50% від тривалості робочого часу на підприємстві. В зв'язку з цим, щорічна відпустка йому була надана тривалістю у 12 календарних дні. Чи правомірно це?

Література [основна: 1; 2; допоміжна: 1; 2; 3; 4; 6; 8; 10; 11; 16; 20]

Тема 7. Оплати праці

План заняття

1. Поняття і структура заробітної плати. Методи її правового регулювання.
2. Нормування праці: норми виробітку, норми часу, норми обслуговування. Порядок запровадження, зміни і перегляду норм праці.
3. Тарифна система оплати праці, її форми та система.
4. Державне регулювання оплати праці.
5. Договірне регулювання оплати праці. Правові умови укладення та дії тарифних угод.
6. Оплата праці в разі відхилення від нормальних умов.
7. Виплата заробітної плати. Порядок обчислення середньої заробітної плати.
8. Обмеження відрахувань із заробітної плати.

Контрольні питання:

1. Поняття заробітної плати.
2. Елементи тарифної системи.
3. Який строк дії норм праці?
4. Які умови праці мають враховуватися при розробленні норм виробітку?
5. Охарактеризуйте системи оплати праці.

6. За якою системою здійснюється оплата праці спеціалістів та робітників?
7. Відмінність погодинної та відрядної систем оплати праці.
8. Оплата роботи в надурочний та нічний час.
9. Форми матеріального стимулювання праці працівників.
10. Строки виплати заробітної плати.
11. Порядок виплати заробітної плати?
12. Чинники, від яких залежить оплата часу простою працівників.
13. Яким нормативним актом регулюється порядок обчислення середньої заробітної плати?
14. Визначте поняття та правові методи регулювання оплати праці.
15. Що включають в себе поняття "основна і додаткова оплата праці"?
16. Які існують доплати і надбавки до зарплати?
17. Які існують форми і системи оплати праці?
18. Оплата праці в разі відхилень від нормальних умов роботи.
19. Які передбачені обмеження утримань із заробітної плати

Практичні завдання:

Задача 1

Бухгалтеру фірми «Росинка» Задорожній встановлено посадовий оклад 240 грн. Оскільки Задорожня має шестирічну дитину, яка часто хворіє, на її прохання встановлено неповний робочий час. Пропорційно відпрацьованому часу вона отримала зарплату за місяць в розмірі 120 грн. Але з цим не погодилась, оскільки це менше встановленого законом мінімального розміру заробітної плати, і звернулась до комісії по трудовим спорам.

Яке рішення має винести КТС?

Задача 2

Охоронник державної служби охорони Майстренко згідно графіка заступив на чергування з 20.00 30 квітня до 8.00 1 травня.

Яким чином буде оплачена робота за цю зміну?

Задача 3

Черговий слюсар-сантехнік згідно графіка змінності працював з 20.00 суботи до 8.00 неділі. Яким чином буде оплачена ця зміна?

Задача 4

Група слюсарів-ремонтників була залучена до надурочних робіт на 4 години. В зв'язку з відсутністю на підприємстві коштів для додаткових виплат, за розпорядженням директора ці роботи були компенсовані шляхом надання одного дня відгулу.

Чи правомірно це?

Задача 5

Слюсар плодокombінату Бурківський був звільнений з роботи 1 квітня. В цей день він не працював і звернувся з вимогою про розрахунок 15 квітня. Та в зв'язку з хворобою касира та відсутністю коштів на підприємстві він отримав належну йому суму 5 травня. Оскільки за цей час він не зміг працевлаштуватись, то звернувся до суду з позовною заявою про стягнення з підприємства на його користь компенсації в розмірі середнього заробітку за час затримки виплати зарплати при звільненні з 1 квітня по 5 травня.

Яке рішення повинен винести суд?

Задача 6

Працівник взуттєвої фабрики Павленко був звільнений з роботи за власним бажанням 10 березня. Оскільки в цей день він не працював, то вимоги про розрахунок пред'явив 14 березня. Але в зв'язку з відсутністю в той день касира, йому виплатили всю належну суму 15 березня.

Чи правомірно був проведений розрахунок?

Задача 7

Працівник-донор після дня здачі крові для переливання вимагав за місцем роботи надання йому, згідно з законодавством, дня відпочинку. Але в зв'язку з терміновим виконанням замовлення директором підприємства було відмовлено в наданні такого дня відпочинку з посиланням на те, що цей день буде приєднано до щорічної відпустки.

Чи правомірні дії директора?

Задача 8

В зв'язку з заборгованістю по аліментах на неповнолітніх дітей, із заробітної плати Ковальчука здійснювались відрахування в розмірі 70% заробітку.

Чи правомірні такі дії?

Задача 9

Працівнику АТ «Протекс» Лисенку згідно угоди з підприємством була надана позика в сумі 500 грн. В зв'язку із змінами в організації виробництва і праці Лисенка було вивільнено. Оскільки при звільненні і розрахунку заробітної плати для покриття заборгованості з позики було недостатньо, за наказом директора були проведені відрахування також з вихідної допомоги.

Чи правомірно були проведені відрахування для покриття заборгованості?

Література [основна: 1; 2; 6; допоміжна: 2; 4; 6; 11; 20]

Тема 8. Охорона праці

План заняття

1. Поняття охорони праці за трудовим законодавством
2. Гарантії прав громадян на охорону праці.
3. Державне управління охороною праці.
4. Організація охорони праці на виробництві.
5. Відповідальність посадових осіб за порушення законодавства про працю і правил з охорони праці.
6. Охорона праці жінок, неповнолітніх та інвалідів.

Контрольні питання:

1. Що таке охорона праці? Чи є це поняття правовим?
2. Які існують правила та інструкції з охорони праці?
3. У чому правова сутність медичних оглядів та інструктажів для забезпечення охорони праці?
4. Які правові особливості охорони праці жінок і молоді?
5. Що слід розуміти під правовою організацією охорони праці?
6. Які норми права сприяють стимулюванню охорони праці?

7. Назвіть види органів з нагляду та контролю за охороною праці.

Практичні завдання:

Задача 1

Черговий електрик заводу залізобетонних виробів Марченко за власні кошти придбав на ринку спеціальні гумові рукавиці, оскільки йому на заводі вони не були видані в строки, установлені нормами.

Чи будуть йому компенсовані ці витрати?

Задача 2

Шліфувальниці меблевої фабрики Матвієнко, яка має двох грудних дітей, надаються тридцяти хвилинні перерви для їх годування. Матвієнко звернулась до директора фабрики з вимогою збільшення тривалості цих перерв до однієї години. Директор фабрики погодився збільшити тривалість перерви для годування дітей за умови, що тривалість понад 30 хв. оплачуватись не буде.

Чи правомірно це?

Задача 3

Маляр-штукатур РБУ Сидоренко звернулась до начальника РБУ Орехова з проханням перевести її, в зв'язку з вагітністю, на легшу роботу відповідно до медичного висновку. Але начальник РБУ, посилаючись на відсутність на будівництві легшої роботи, відмовив їй у цьому.

Чи правомірна відмова начальника РБУ?

Яким чином в цьому випадку має бути вирішене питання?

Задача 4

Під час перевірки додержання законодавства про працю на машинобудівному заводі державним інспектором з охорони праці були виявлені такі факти:

- 1) неповнолітні приймаються на роботу без попереднього медичного огляду;
- 2) до надурочних робіт і робіт у вихідні дні допускаються, за їх згодою, жінки, які мають дітей віком до трьох років;
- 3) п'ятнадцятирічна Миронова працює кур'єром по чотири години в день при п'ятиденному робочому тижні;

4) трьох неповнолітнім працівникам передбачено надання щорічної відпустки всупереч їх бажанню в листопаді.

Які з вказаних фактів є порушенням законодавства про охорону праці?

Література [основна: 1; 2; 7; допоміжна: 1; 2; 3; 7; 11; 17]

Тема 9. Індивідуальні та колективні трудові спори

План заняття

1. Поняття і види трудових спорів, причини їх виникнення. Органи, що розглядають трудові спори.
2. Органи з розгляду індивідуальних трудових спорів, їх компетенція.
3. Порядок і строки розгляду трудового спору в КТС. Порядок прийняття рішень. Оскарження рішення КТС. Строк і порядок виконання рішень КТС.
4. Розгляд трудових спорів у судовому порядку, компетенція суду. Колективні трудові спори та органи з їх вирішення.
5. Правове регулювання проведення страйків: оголошення страйку, правові наслідки визнання страйку, правові наслідки визнання страйку незаконним Відповідальність сторін за невиконання рішень колективного спору, відшкодування збитків, заподіяних страйком Правові гарантії для працівників, які брали участь у страйку.
6. Поняття та основні види нагляду і контролю у сфері застосування праці.
7. Державний нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства і законодавства про охорону праці.
8. Органи державного нагляду та їх повноваження.
9. Громадський контроль за додержанням законодавства про працю та про охорону праці на виробництві.

Контрольні питання:

1. Причини індивідуальних та колективних трудових спорів.
2. Види трудових спорів.
3. Строки вирішення індивідуальних трудових спорів?

4. Які органи вирішують індивідуальні трудові спори працівників?
5. Момент виникнення індивідуального та колективного трудового спору.
6. Які органи вирішують колективні трудові спори?
7. Назвіть умови визнання страйку законним.
8. Порядок визнання страйку незаконним.
9. Наслідки незаконного страйку.
10. Які є види нагляду і контролю у сфері застосування праці.
11. Назвіть органи, які уповноважені здійснювати державний контроль за додержанням трудового законодавства і законодавства про охорону праці

Практичні завдання:

Задача 1

Економіст заводу «Фотон» Кушнір був звільнений з роботи 15 квітня. 20 квітня він захворів і до 25 травня перебував на стаціонарному лікуванні. А 10 червня він звернувся до районного суду про поновлення його на роботі, оскільки вважав, що був звільнений неправомірно.

Чи буде прийнята судом його заява до розгляду?

Задача 2

Робітник заводу «Медпрепарат» Яценко не погодився з рішенням комісії по трудовим спорам, отримавши 10 квітня виписку з протоколу засідання комісії. 22 січня він звернувся з позовною заявою до суду. Але суд не прийняв його заяву, мотивуючи пропуском 10-тиденного строку, передбаченого законом для оскарження рішення КТС.

Чи правомірні дії суду?

Задача 3

Аудиторською перевіркою 20 квітня 1999 року було встановлено, що 10 вересня 1998 року за наказом начальника ремонтно-будівельного управління були вчинені зайві грошові виплати працівникам цього управління, внаслідок чого РБУ було завдано матеріальної шкоди.

В зв'язку з тим, що начальник РБУ добровільно відшкодувати завдану шкоду відмовився, директор тресту звернувся 15

лютого 2000 року з позовом до суду про стягнення з начальника РБУ матеріальної шкоди.

Чи буде розглянута ця справа в суді?

Задача 4

Працівник АТ «Атек» Назаров звернувся до суду з позовною заявою про скасування наказу про накладення на нього дисциплінарного стягнення.

Але суд не прийняв цієї заяви до розгляду, мотивуючи, що Назаров мав попередньо звернутися до комісії по трудовим спорам.

Чи правомірні дії судді?

Література [основна: 1; 2; 4; допоміжна: 1; 2; 3; 4; 11; 13; 14; 15; 18]

3. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню здобувачами освіти матеріалу з освітньої компоненти «Трудове право України» та формуванню у них навичок та вмінь одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи є:

- доопрацювання матеріалів лекцій та опрацювання літератури, що пропонується до вивчення по темах навчальної дисципліни;
- підготовка до практичних (семінарських) занять, виконання завдань по темах практичних занять;
- підготовка письмових відповідей на питання для самопідготовки;
- робота в інформаційних мережах;
- вибір теми, розробка плану та написання тез;
- самостійне вивчення та складання конспектів по темах, що виносяться на самостійне вивчення.

Результативність самостійної роботи виявляється під час заслуховування та обговорення доповідей, поточного модульного контролю знань, перевірки письмових відповідей та підсумкового оцінювання успішності здобувачів освіти у сесію.

4. Рекомендована література

Основна література

1. Кодекс законів про працю від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
2. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
3. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» від 23.09.1999 р. (зміни внесені законом від 16.10. 2012 р.).
4. Закон України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 03.03. 1998р. (зміни внесені законом від 16.10. 2012 р.).
5. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.1994. (зміни внесені законом від 02.10. 2012 р.).
6. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995р. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. №17. Ст. 121 (зміни внесені законом від 17.0. 2012 р.).
7. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 49. Ст. 668 (зміни внесені законом від 16.10. 2012 р.).
8. Закон України «Про зайнятість населення в Україні» від 01.03.1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 14. Ст. 170 (зміни внесені законом від 16.10. 2012 р.).
9. Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» від 15.09.1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 45. Ст. 397. (зміни внесені законом від 16.10. 2012 р.).
10. Закон України «Про колективні договори і угоди» від 01.07.1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 36. (зміни внесені законом від 16.10. 2012 р.).

Допоміжна література

1. Бірюкова А. Г. Трудове право та трудове законодавство: проблеми співвідношення : монографія. Харків : Панов А. М., 2016. 401 с.

2. Бойко М. Д. Трудове право України : зразки документів, коментарі, роз'яснення : навчально-практичний посібник. К.: “Атака”, 2018.
3. Болотіна Н. Б. Трудове право України: Академічний курс : підручник. К.: Т-во “Знання”, 2007.
4. Бурак В. Я. Трудові спори: порядок їх вирішення в Україні. К. : Т-во “Знання”; 2013.
5. Гармонізація трудового законодавства України із законодавством Європейського Союзу : монографія / Н. М. Хуторян, Ю. В. Баранюк. Відп. ред. Н. М. Хуторян. К. : ТОВ “Видавництво “Юридична думка” 2008. 304 с.
6. Гетьманцева Н. Д. Конвенції та рекомендації міжнародної організації як міжнародні договори про працю. *Держава і право*. Спецвипуск, 2003.
7. Грузінова Л. П., Пастухов В. П., та ін. Трудові спори : навч. посіб. / Академія адвокатури України. К.: Магістр ХХІ Сторіччя, 2005.
8. Дмитренко Ю. Л. Трудове право України : підручник. К. : Юрінком Інтер, 2009.
9. Іванов Ю. Ф., Іванова М. В., Кононенко Л. М. Трудове право України. навч. посіб / за ред. Кононенка Л. М. К. : ВПД АМУ, 2013.
10. Козак З. Я. Правове регулювання охорони праці : навч. посіб. для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів. Львів, 2003.
11. Козак З. Я. Правове регулювання охорони праці : навч. посіб. для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів. Львів, 2003.
12. Лазор В. В. Правове регулювання трудових спорів, конфліктів і порядок їх вирішення на сучасному етапі : монографія. Луганськ : Література, 2004.

13. Пилипенко П. Д. Кодифікація вітчизняного трудового законодавства: проблеми та перспективи. *Право України*. 2009. № 3. С.7.

14. Прилипко С. М., Ярошенко О. М. Трудове право України : підручник. Харків, 2008.

15. Ротань В. Г., Зуб І. В., Сонін О. Є. Науково-практичний коментар Законодавства України про працю. К.: Атіка, 2008.

16. Стичинський Б. С., Зуб І. В., Ротань В. Г. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. 4 вид. К.: А.С.К., 2003.

17. Теліпко В. Е., Дутова О. Г. Трудове право України : навч. посіб. / За заг. ред. Теліпко В. Е.: К.: Центр учбової літератури, 2009.

18. Трудове право : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрНУ України О. М. Ярошенка; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-е вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2017. 557 с.

19. Трудове право України : академ. курс : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 5-те вид., переробл. та допов. К. : Ін Юре, 2014. 548 с.

20. Трудове право України : навч. посіб. / В. О. Кучер та ін. ; за заг. ред. В. О. Кучера; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 563 с.

21. Трудове право України : навч. посіб. / О. І. Кисельова, Т. А. Кобзева ; Сум. держ.ун-т. Суми : Сум. держ. ун-т, 2017. 308 с.

22. Трудове право України : навч. посіб. / Ю. Ф. Іванов, М. В. Іванова; Нац. акад. внутр. справ. Київ : Алерта : Правова єдність, 2016. 222 с.

23. Трудове право України : підручник / за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 593 с.

24. Чанишева Г. І. Колективні відносини у сфері праці: теоретико-правовий аспект : монографія. О. : Юридична література, 2002.

Інформаційні ресурси

1. <https://court.gov.ua/> - Офіційний портал судової влади України
2. <http://dsp.gov.ua/> Офіційний сайт Державної служби України з питань праці